

علاءالدین طباطبائی

واژه‌سازی و دستور
(مجموعه مقالات)

کر آورده
محمد خندان

ستار

تهران، ۱۳۹۴

سرشناسه: طباطبایی، علاءالدین، ۱۳۳۶-
 عنوان نام پدیدآور: واژه‌سازی و دستور (مجموعه مقالات) // علاءالدین طباطبایی؛ گردآورنده
 احمد خندان.
 مشخصات نشر: تهران: کتاب بهار، ۱۳۹۴.
 مشخصات ظاهری: ده، ۲۶۹ ص.
 فروست: مجموعه زبان فارسی؛ ۳.
 شابک: ۸-۳-۹۵۴۰۹-۶۰۰-۹۷۸: ۲۱۰۰۰۰ ریال.
 وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا
 یادداشت: کتابنامه: ص ۲۶۳-۲۶۹؛ همچنین به صورت زیرنویس.
 موضوع: فارسی - دستور - مقاله‌ها و خطابه‌ها.
 شناسه آروده: خندان، احمد، ۱۳۴۷-، گردآورنده
 رده‌بندی شکره: ۱۳۹۴ و ۲ / PIR۲۶۸۸
 رده‌بندی دیویی: ۴۵۵
 شماره کتاب‌شناسی ملی: ۴۱۰۰۶۹۱

کتاب

علاءالدین طباطبایی

واژه‌سازی و دستور (مجموعه مقالات)

گردآورنده: احمد خندان

چاپ اول: ۱۳۹۴

شمارگان: ۳۰۰

حروف‌چینی و صفحه‌آرایی: شهرزاد ولانی

طراحی جلد: پاشا دارابی

چاپ و صحافی: پردیس دانش

همه حقوق چاپ و نشر این کتاب محفوظ و مخصوص کتاب بهار است

مراکز فروش: کتاب‌فروشی توس (۰۲۱ ۴۶۱۰۰۷)، کتاب‌سرای افتخارزاده (۰۲۱ ۹۵۰۸۹۵)

کتاب بهار (۰۹۱۲ ۱۲۲۶۰۰۸)

ketabebaharpub94@gmail.com

فهرست

پیش‌گفتار.....	نه
بخش اول: دربارهٔ واژه‌سازی.....	۱
ترکیب از دیدگاه نظریهٔ نحوی.....	۳
صفت فاعلی مرکب مرخم.....	۱۹
اسم و صفت مرکب بی‌هسته (برون‌مرکز).....	۲۹
حذف همکرد در واژه‌های مرکب فعلی.....	۳۷
ضرورت واژه‌سازی علمی و کاربرد آن در رسانه‌ها.....	۴۱
بررسی فرایندهای واژه‌سازی عامیانه.....	۵۵
اشتقاق.....	۶۵
تغییر مقوله در زبان فارسی.....	۶۹
ترکیب.....	۷۵
تصریف.....	۷۹
صرف زبان فارسی.....	۸۳
گرده‌برداری در واژه‌سازی.....	۱۱۳
حذف نشانهٔ اضافه در واژه‌سازی.....	۱۲۱
نوآوری واژگانی در فارسی معاصر.....	۱۲۵
بخش دوم: دربارهٔ دستور.....	۱۳۳
اسم و صفت در زبان فارسی.....	۱۳۵

۱۴۵	 فعل بسیط و مرکب در زبان فارسی
۱۵۵	 در دشواری‌های رایانه‌ای زبان فارسی
۱۶۳	 فعل مرکب در زبان فارسی
۱۷۳	 اتباع
۱۷۷	 تمیز
۱۷۹	 ملاک‌های صوری برای تشخیص صفت در زبان فارسی
۱۸۵	 شخص
۱۸۷	 شمار
۱۹۱	 اضافه اسمی و اضافه وصفی
۲۰۳	 بررسی چند اصطلاح دستوری زبان فارسی
۲۱۳	 بخش سوم، مقالات دید
۲۱۵	 پاسخ به «نقد» بر ترجمه کتاب زبان»
۲۲۵	 چه واژه‌ای فارسی است؟
۲۲۹	 فرایندهای واژه‌سازی زبان فارسی، استقلال صرف و نحو
۲۴۳	 مقایسه رده‌شناختی اسم مرکب در فارسی و انگلیسی
۲۵۵	 وجه نام‌گذاری در زبان فارسی
۲۶۳	 کتابنامه

پیش‌گفتار

چند سال پیش، در دفتر «شرکت انتشارات فنی ایران»، پیش از شروع میزگردی دربارهٔ گردهم‌برداری، با عده‌ای از دوستان مشغول گپ و گفت بودیم: استاد ابوالحسن نجفی که از جمله حاضران بودند، قرا بود از سخنانشان بهره ببریم به من گفتند چرا تو مقاله‌هایت را در یک مجموعه چاپ نمی‌کنی. جواب من این بود که تصور می‌کنم هنوز کمی زود باشد. این حرف از دهان من بیرون آمده بود که یکی از دوستان، احتمالاً به شوخی، گفت مواظب باش که خیلی زود پیر می‌شود. سخن این دوست در گوش من ماند و خواهد ماند.

البته گردآوردن مقاله‌هایی که فرد در گذر زمان در نشریه‌های مختلف به چاپ رسانده است مستلزم غلبه بر تنبلی ذاتی‌ای است که در همه انسان‌ها کم‌وبیش (به ودیعه!) نهاده شده است. اما سرانجام تشویق دوستان، به‌ویژه دکتر امید طبیب‌زاده، و پیشنهاد مهندس احمد خندان، مدیر انتشارات کتاب بهار، که رحمت‌الزخوانی و ویرایش و البته انتشار مقاله‌ها را متقبل شدند، کار خود را کرد.

نگارنده در طی سال‌های ۱۳۷۹ تا ۱۳۹۴ برای نشریه‌ها و جشن‌نامه‌های مختلف ۳۹ مقاله نوشته است که ۷ تای آن در کتاب ترکیب در زبان فارسی به چاپ رسیده است و ۳۰ مقاله نیز در این مجموعه تقدیم خوانندگان گرامی می‌شود. مقاله‌ها را در سه بخش گنجانده‌ایم: واژه‌سازی، دستور، مقالات دیگر. این تقسیم‌بندی تاحدی دلبخواهی است و چه بسا مقاله‌هایی که از یک منظر مثلاً در بخش اول قرار گرفته‌اند از دیدگاهی دیگر می‌بایست در بخش دوم یا سوم گنجانده شوند. در هر حال هر مقاله مستقل است و

می‌توان آن را فارغ از اینکه در کجا آمده است خواند و البته نقد کرد. اما ترتیب مقاله‌ها در هر بخش برحسب تاریخ انتشار است.

لازم است بابت یک نکته پیشاپیش از خوانندگان پوزش بخواهم: به دلیل اینکه هر مقاله، بنا به تعریف، واحدی مستقل است برخی تعریف‌ها، و در موارد اندکی برخی مطالب، در شماری از مقاله‌ها تکرار می‌شود.

علاءالدین طباطبایی

دی‌ماه ۱۳۹۴

www.ketab.ir